

Atsisakymas vykdyti Europos arešto orderį: Teisingumo Teismas patikslino kriterijus, kurių pagrindu vykdančioji teisminė institucija gali įvertinti galimą pavojų, kad bus pažeista prašomo perduoti asmens pagrindinė teisė į teisingą bylos nagrinėjimą

2021 m. balandžio mėn. Lenkijos teismai išdavė du Europos arešto orderius (toliau – EAO)¹ dėl dviejų Lenkijos piliečių, siekiant atitinkamai, kad būtų vykdomi laisvės atėmimo bausmė ir baudžiamasis persekiojimas. Kadangi šie asmenys buvo Nyderlanduose ir nesutiko būti perduoti, buvo kreiptasi į *Rechtbank Amsterdam* (Amsterdamo apylinkės teismas, Nyderlandai) su prašymais leisti vykdyti šiuos EAO.

Tam teismui iškilo abejonų dėl pareigos patenkinti šiuos prašymus. Šiuo klausimu jis pažymėjo, kad nuo 2017 m. Lenkijoje yra sisteminių ar bendrų trūkumų, darančių įtaką pagrindinei teisei į teisingą bylos nagrinėjimą², visų pirma teisei į pagal įstatymą įsteigtą teismą; šiuos trūkumus, be kita ko, lemia tai, kad Lenkijoje teisėjai skiriami *Krajowa Rada Sądownictwa* (Nacionalinė teisėjų taryba, Lenkija, toliau – NTT) teikimu. Pagal 2020 m. *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas, Lenkija) priimtą rezoliuciją, nuo 2018 m. sausio 17 d., įsigaliojus Teismų reformos įstatymui, NTT nebėra nepriklausomas organas³. Kadangi NTT teikimu paskirti teisėjai galėjo dalyvauti baudžiamojoje byloje, kurioje buvo nuteistas vienas iš šių dviejų asmenų, arba jiems galėjo būti pavesta nagrinėti kitam atitinkamam asmeniui iškeltą baudžiamąją bylą, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad egzistuoja realus pavojus, jog perdavus šiuos asmenis bus pažeista jų teisė į pagal įstatymą įsteigtą teismą.

Tokiomis aplinkybėmis tas teismas pateikė Teisingumo Teismui klausimą, ar dviejų etapų nagrinėjimas⁴, kurį Teisingumo Teismas įtvirtino asmenų perdavimo pagal EAO atveju, nuo pagrindinės teisės į teisingą bylos nagrinėjimą neatsiejamų nepriklausomumo ir nešališkumo garantijų atžvilgiu, taikytinas ir tuomet, kai kalbama apie kitą nuo šios pagrindinės teisės neatsiejamą garantiją, t. y. apie teisę kreiptis į pagal įstatymą įsteigtą teismą.

Teisingumo Teismo didžioji kolegija priėmė prejudicinį sprendimą skubos tvarka, jame į pateiktą klausimą atsakė teigiamai ir patikslino šio nagrinėjimo taikymo taisykles.

Teisingumo Teismo vertinimas

¹ Kaip tai suprantama pagal 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pagrindų sprendimą 2002/584/TVR dėl Europos arešto orderio ir perdavimo tarp valstybių narių tvarkos (OL L 190, 2002, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 34), iš dalies pakeistą 2009 m. vasario 26 d. Tarybos pamatiniu sprendimu 2009/299/TVR (OL L 81, 2009, p. 24).

² Užtikrinama Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnio antroje pastraipoje.

³ Prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat nurodo 2021 m. liepos 15 d. Sprendimo Komisija / Lenkija (Teisėjams taikoma drausminė tvarka), [C-791/19](#), 108 ir 110 punktus (žr. pranešimą spaudai [Nr. 130/21](#)).

⁴ Pirmajame šio nagrinėjimo etape vykdančioji teisminė institucija privalo įvertinti realų pagrindinių teisių pažeidimo pavojų, atsižvelgdama į bendrą padėtį išduodančiojoje valstybėje narėje, o antrajame etape – konkrečiai ir tiksliai patikrinti, ar, atsižvelgiant į bylos aplinkybes, kyla realus pavojus, kad bus pažeista prašomo perduoti asmens pagrindinė teisė. Žr. 2018 m. liepos 25 d. Sprendimą *Minister for Justice and Equality (Teismų sistemos trūkumai)*, [C-216/18 PPU](#) (taip pat žr. pranešimą spaudai [Nr. 113/18](#)) ir 2020 m. gruodžio 17 d. Sprendimą *Openbaar Ministerie (Išduodančiosios teisminės institucijos nepriklausomumas)*, [C-354/20 PPU](#) ir [C-412/20 PPU](#) (žr. pranešimą spaudai [Nr. 164/20](#)).

Teisingumo Teismas konstatavo, kad jei vykdančioji teisminė institucija, kuriai pavesta priimti sprendimą asmens, dėl kurio išduotas EAO, perdavimo klausimu, turi įrodymų apie sisteminius ar bendrus išduodančiosios valstybės narės teisminės valdžios nepriklausomumo trūkumus, visų pirma susijusius su šios valdžios narių skyrimo procedūra, ji gali atsisakyti perduoti asmenį, remdamasi Pagrindų sprendimu 2002/584⁵, tik tuo atveju, jei nustato, kad, atsižvelgiant į konkrečias bylos aplinkybes, yra rimtų ir pagrįstų priežasčių manyti, kad atitinkamo asmens pagrindinė teisė į tai, kad būtų teisingai išnagrinėtų pagal įstatymą įsteigtas nepriklausomas ir nešališkas teismas, buvo arba – jį perdavus – gali būti pažeista.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas nurodė, kad teisė į tai, kad būtų išnagrinėtų „pagal įstatymą įsteigtas teismas“ dėl savo pobūdžio apima teisėjų skyrimo procesą. Taigi pirmajame nagrinėjimo etape, kuriuo siekiama įvertinti, ar yra realus pagrindinės teisės į teisingą bylos nagrinėjimą pažeidimo pavojus, kurį visų pirma lemia reikalavimo dėl pagal įstatymą įsteigto teismo nesilaikymas, vykdančioji teisminė institucija privalo atlikti bendrą vertinimą, remdamasi bet kokia objektyvia, patikima, tikslia ir tinkamai atnaujinta informacija apie išduodančiosios valstybės narės teismų sistemos veikimą ir konkrečiai apie bendrą teisėjų skyrimo toje valstybėje narėje tvarką. Prie šių įrodymų priskiriama ir informacija, išdėstyta Europos Komisijos motyvuotame pagal ESS 7 straipsnio 1 dalį Tarybai pateiktame pasiūlyme, jau minėta *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas) rezoliucija, taip pat atitinkama Teisingumo Teismo⁶ ir Europos Žmogaus Teisių Teismo⁷ jurisprudencija. Kita vertus, vien tai, kad tokį teisėjų skyrimo procese dalyvaujantį organą, kaip NTT, daugiausia sudaro įstatymų leidžiamajai ar vykdomajai valdžiai atstovaujantys ar jos parinkti nariai, negali būti pakankamas pagrindas atsisakyti perduoti asmenį.

Antrajame minėto nagrinėjimo etape asmuo, dėl kurio išduotas EAO, turi pateikti konkrečių įrodymų, kad sisteminiai ar bendri teismų sistemos trūkumai turėjo konkretų poveikį jam iškeltos baudžiamosios bylos nagrinėjimui arba – asmenį perdavus – gali turėti tokį poveikį. Prireikus šiuos įrodymus galima papildyti išduodančiosios teisminės institucijos pateikta informacija.

Šiuo klausimu, pirma, EAO, išduoto siekiant, kad būtų vykdoma laisvės atėmimo bausmė arba sprendimas dėl įkalinimo, atveju vykdančioji teisminė institucija turi atsižvelgti į įrodymus apie baudžiamąją bylą išnagrinėjusios kolegijos sudėtį arba bet kokias kitas aplinkybes, reikšmingas šios teismo sudėties nepriklausomumui ir nešališkumui įvertinti. Siekiant atsisakyti perduoti asmenį nepakanka, kad vienas ar keli nagrinėjant bylą dalyvavę teisėjai buvo paskirti tokio organo, kaip NTT, teikimu. Be to, atitinkamas asmuo turi pateikti įrodymus, *inter alia*, apie atitinkamų teisėjų skyrimo procedūrą ir galimą jų delegavimą, kuri leistų daryti išvadą, kad dėl šios kolegijos sudėties galėjo būti pažeista jo pagrindinė teisė į teisingą bylos nagrinėjimą. Taip pat reikia atsižvelgti į tai, ar atitinkamas asmuo turėjo teisę prašyti nušalinti kolegijos narius dėl jo pagrindinės teisės į teisingą bylos nagrinėjimą pažeidimo, ar jis galėjo pasinaudoti šia teise, ir į priimtą sprendimą dėl nušalinimo prašymo.

Antra, jei EAO išduodamas siekiant vykdyti asmens baudžiamąjį persekiojimą, vykdančioji teisminė institucija turi atsižvelgti į įrodymus apie atitinkamo asmens asmeninę padėtį, nusikalstamos veikos, už kurį vykdomas jo baudžiamasis persekiojimas, pobūdį, faktines EAO išdavimo aplinkybes arba bet kokias kitas aplinkybes, reikšmingas vertinant kolegijos, kuriai, tikėtina, bus pavesta nagrinėti to asmens bylą, nepriklausomumą ir nešališkumą. Tokie įrodymai taip pat gali būti susiję su valdžios institucijų pareiškimais, galinčiais turėti įtakos konkrečiu atveju. Vis dėlto vien aplinkybės, kad sprendimo dėl perdavimo priėmimo metu nėra žinoma, kokiems teisėjams bus

⁵ Šiuo klausimu žr. Pagrindų sprendimo 2002/584 1 straipsnio 2 ir 3 dalis, kuriose numatyta, kad, pirma, valstybės narės vykdo EAO, remdamasi tarpusavio pripažinimo principu ir vadovaudamosi šio pagrindų sprendimo nuostatomis, ir, antra, tas pagrindų sprendimas nekeičia pareigos gerbti pagrindines teises ir pagrindinius teisinius principus, įtvirtintus ESS 6 straipsnyje.

⁶ 2019 m. lapkričio 19 d. Sprendimas *A. K. ir kt.* (Aukščiausiojo Teismo Drausmės bylą kolegijos nepriklausomumas), [C-585/18](#), [C-624/18](#) ir [C-625/18](#) (žr. pranešimą spaudai [Nr. 145/19](#)), 2021 m. kovo 2 d. Sprendimas *A. B. ir kt.* (Aukščiausiojo Teismo teisėjų skyrimas – Skundas), [C-824/18](#) (žr. pranešimą spaudai [Nr. 31/21](#)), 2021 m. liepos 15 d. Sprendimas *Komisija / Lenkija* (Teisėjams taikoma drausminė tvarka), [C-791/19](#) (žr. pranešimą spaudai [Nr. 130/21](#)) ir 2021 m. spalio 6 d. Sprendimas *W.Ż.* (Aukščiausiojo Teismo išimtinės kontrolės ir viešųjų reikalų kolegija – Skyrimas), [C-487/19](#) (žr. pranešimą spaudai [Nr. 173/21](#)).

⁷ 2021 m. liepos 22 d. EŽTT sprendimas *Reczkowicz prieš Lenkiją*.

pavesta nagrinėti atitinkamo asmens bylą, o jeigu tie teisėjai žinomi – kad jie į pareigas buvo paskirti tokio organo kaip NTT teikimu, nepakanka atsisakymui perduoti asmenį pagrįsti.

PASTABA: Prašyme priimti prejudicinį sprendimą valstybių narių teismai, nagrinėdami juose iškeltą bylą, gali pateikti Teisingumo Teismui klausimus dėl Sąjungos teisės išaiškinimo ar Sąjungos teisės akto galiojimo. Teisingumo Teismas nenagrinėja nacionalinės bylos. Remdamasis Teisingumo Teismo sprendimu šią bylą turi išspręsti nacionalinis teismas. Šis sprendimas taip pat privalomas kitiems nacionaliniams teismams, nagrinėjantiems panašias problemas.

Žiniasklaidai skirtas neoficialus dokumentas, neįpareigojantis Teisingumo Teismo.

[Visas sprendimo tekstas](#) nuo jo paskelbimo dienos prieinamas CURIA tinklalapyje.

Kontaktinis asmuo: Gitte Stadler ☎ (+352) 4303 3127

Nuotraukas iš sprendimo paskelbimo posėdžio galima rasti „[Europe by Satellite](#)“ ☎ (+32) 2 2964106